

bergule, bergula, bergulas, berga, barga, bergasse, bargylos, vitulus, virgolis, bergulium, bergas, burgas, burgaz, borgas, arcadiopolis, arcad, arcadia, arkad, araba burgaz, chatal burgas, tschatal burgas, çatal burgaz, lula burgaz, lüle burgaz –

Edirne'ye 65 km uzaklıkta *Larissa Nehri* üzerinde bir şehir;

Türkiye'nin Avrupa yakasında *Romania* toprakları üzerinde bir şehir;

dördüncü yüzyılın sonlarında (380'li yıllar olabilir) Magnified Theodosius oğlu Arcadius'un adına izâfeten Arcad şeklinde anılan kasaba.

[MS 400'lü yıllardan itibaren 'köy' statüsünden çıkarılarak kasaba haline getirilen bir yerleşim yeri];

[Bazı kaynaklarda bu adı Arcadius'un kendisinin verdiği belirtiliyor];

[Arkad sözünün Erkud, Erkut adıyla ilişkisi];

[450'li yıllarda İstanbul'a uzanan ana yol güzergahı üzerindeki, Burgaz dahil, bütün kasabaları Attila'nın ele geçirmesi ve bir süre sonra geri çekilmek zorunda kalması üzerine Roma kralı Jüstinyen Nis şehrinde itibaren ana güzergahlar üzerinde bulunan önemli kasabalara kaleler yaptırmaya karar verir.

Balkanların önemli kavşak noktalarında 32 yeni kale yaptırır ve yedi tanesini de restore ettirir.

Kalelerin yapımı 554 yılına kadar devam eder. Fakat 550'li yıllardan

sonra Slavlar dalgalar halinde Edirne'den Bosna'ya kadar bütün Balkan topraklarına girmeye ve yayılmaya başladılar, bu kaleler onların girmesini önleyemedi. (Tibor Živković, Dejan Crnčević, Dejan Bulić, Vladeta Petrović, Irena Cvijanović, Bojana Radovanović, *The World of the Slavs*);

[“Arcadiopolis (Burgaz), Justinianus tarafından onarılan kaleler arasında adı geçmese de Orta Çağ'da adı hala konuşulmaktaydı.” (Velizar Iv Velkov)];

[“Eski Bergule şehri, beşinci yüzyılın başlarından (400'lü yıllardan) bir süre sonra *Arcadiopolis* olarak yeniden adlandırıldı.”];

“Burgaz'a su sağlayan kanalların bir bölümü Theodosius, Valens ve Valentinian tarafından yapıldı, fakat daha sonra Kânûni Sultan Süleyman tarafından bütünüyle yeniden inşa edildi.” (Lt. Col. Sir Richard Carnac Temple, *The Travels of Peter Mundy, in Europe and Asia, 1608-1667: Volumes I-V*);

[Şehir 1830-1890 yılları arasında 'Çatal-Burgaz' adıyla biliniyor; *Çatal* sözü üç farklı anlamda kullanılıyor.

Birincisi *sığır varlığıyla* ilgili. Çatal, chatal, chetal > 'küçük ve büyükbaş hayvan varlığı' anlamında –tavşan ve kümes hayvanları hariç–; canlı hayvan sürüleri çobanın yönlendirmesiyle onun 'önünde gittikleri için' *çatal* olarak isimlendirilmiş (veya çatal tırnaklara sahip oldukları için);

insanların yanında hayvanların da konakladıkları büyük bir kervansaray tesisine sâhip olması nedeniyle de böyle anılmış olabilir; *çatal-han* diye bilinen yerlerin olması bu görüşü destekliyor gibi;

Çatal sözcüğünün ikinci anlamı 'sohbet meclisi'... "Hâcet Kapısı" olarak değerlendirilen bir Dede'nin o şehirde dînî, mânevî sohbetler yapıyor olması...;

Bu tür sohbetlere Sanskritçeda *Alapana* adı veriliyor. Alapana, 'tur atmadan önce dedenin dînî konuşmalar yapması, ilâhiler okuması';

(*Alapiye* adıyla ilişkisi)];

[1850 Kiepert haritasında *Araba Bergas* ve *Çatal Bergas* isimleri birlikte gözüküyor;

1828 tarihli bir belgede yine 'Araba Burgas' sözü geçiyor; öyle anlaşılmaktadır ki yabancı kaynaklarda 1790'lı yıllardan itibaren Lüle-Burgaz, Araba-Burgaz ve Çatal-Burgaz terimleri kimi zaman birlikte, kimi zaman bunlardan sadece biri seçilerek kullanılmış.

1829 tarihli bir Alman belgesinde şu ifadeler geçmektedir: "Adriano-ple, Arap-Burgaz üzerinden (yani Araba değil, Arap Burgaz) Konstantinopolis'e giden önemli bir rotaydı.";

Kaynakta hangi nedenle 'Arap-Burgaz' olarak isimlendirildiği konusunda daha fazla bilgi verilmemiştir. Fakat şu sorunun sorulması gerekiyor: "Çatal veya Sohbet Dedesi" acaba bir Arap mıydı?];

[1735 târihli bir belgede kasaba adından *Virgolis* olarak söz edilmekte ve eski adının *Bergulis* olduğu belirtilmektedir.

Virgolis adının *Vrisio* (birisi, birileri) 'birine başka bir kişiden bahsederken takma ad kullanılması mânâsında' olduğu ve bu uygulamaya 'nemo alius' dendiği ifade edilmektedir.

Bu açıklamalardan *Virgolis*, *Bergolis* veya *Bergulis* adının bir *nemo alius* olduğu sonucu çıkmaktadır ki 'birinin veya birilerinin yaşadığı yer' olarak düzgünleştirilebilir.

Ancak komşu kasaba *Babaeski*'nin eski adının *Drisipara Deutus* (Hâcet Kapısı Dede) olduğu dikkate alınırsa 'nemo alius' sözünü *birisi* anlamında 'takma bir isim' olarak değerlendirmek yerine, 'âlî bir isim' olarak değerlendirmek bağlama daha uygun düşmektedir.

Batılıların *nemo alius*'u 'takma isim' olarak değerlendirmeleri içeriğe tam oturmamaktadır. Evet, bir takma isim olarak değerlendirilebilir ama "yüce biri" anlamında...

Bar-Gûle sözü *Veren-Gil*, *Tezveren Baba*, *Tanrı'nın Kulu*, '*Bar'ın Kulu*' veya *Kolu* anlamında olabilir.

Aslında *bar* ve *gule* sözcüklerinin her ikisi de 'Yaratıcı' anlamında. *Bar-gule*, 'Tanrı' anlamında ikilemeli bir sözcük olma durumundan zaman içinde Tanrı-tanrıça ikilisini temsil eden yeni bir konuma dönüşmüş olabilir.

'Çatal' sözünün üçüncü anlamı 'birleşmek', 'bir olmak' veya 'tevhit'.

Batılılar bu amaçla *füzyon* kelimesini kullanıyorlar.

Çatal-Burgaz ve *Araba-Burgaz* kelimelerinin birlikte kullanılması *Chat-el Arap* terimini gündeme getiriyor.

Biz Türkçede *Şattül Arap* diye isimlediririz. Burası Fırat ve dicle nehirlerinin ortasında kalan Sümer toprakları.

Batılılar bu coğrafyadan göç eden insanları daha iyi takip ediyorlar. Aslında *Çatal-Burgaz* derken *Chat-el Arap* bölgesinden göç ederek Trakya'ya yerleşmiş olan kişileri kastediyor olabilirler.

ÇatalBurgaz ve *ArabaBurgaz* terimlerinin aynı zaman diliminde kullanılması ve *Araba-Burgaz*'ın aslında *Arap-Burgaz* olması *Şattül-Arap* terimini gündemimize getiriyor.

Çatal-Burgaz ve *Şattül-Arap* ilişkisi şaşırtıcı gibi görünmesine karşın bu görüşü destekleyen çok sayıda ipucu var.

Trakya'da çocukluk yıllarında duyduğumuz 'mapuççu' diye bir terim vardı. İstanbul Türkçesindeki *mapuççu*'dan biraz farklı... İlgili, fakat değişik manada... Argo bir ifâde olarak çapkınlık, kazanovalık, dikiçilik yapan; çeşme başında veya sokak köşesinde el-âlemin kızlarını ve kadınlarını dikizleyen kişilere böyle söylenirdi.

Bu yaklaşım veya tavır 'mapuche' olarak adlandırılan eski bir topluluğa dayalı olabilir. Kaynaklara göre, Mapuççuların tapındıkları

tanrılarının adı *fenechen* veya *ne-nechen* imiş. Bu tanrı bildiğimiz Allah veya God olmaktan çok 'Yüce Varlık' olarak bilinir ve öyle değerlendirilirmiş.

Mapuççular sözlerini esirgemedен şöyle söylerlermiş: "Beyazların kendi Tanrıları var ve Mapuççuların da..." .

Ancak bu inancın ne kadar yaygınlaştığı ve benimsendiği konusunda bir belirleme yapılamamış.

Mapuççular tanrılarına dua ederken söze *çau*, *elçen* veya *feneçen* diye başlarlarmış.

Mapuççuların tanrıçalarını *kushe* olarak adlandırmaları ilgi çeken bir diğer nokta. *Huillifucha/kushe* (güney rüzgarının tanrı ve tanrıçası); *pillanfucha/kushe* (fırtınaların tanrı ve tanrıçası); *kuyenfucha/kushe* (ayın tanrı ve tanrıçası). (L. C. Faron, *Hawks of the Sun*).

Küpuka kushe (kapı kuşu) > bolluk ve bereket tanrısı ve tanrıçası... (Corona Brezina, Jason Porterfield, *Chile*).

Bu bilgilerden sonra dikkatimizi diğer kaynaklara yöneltelim. "Fırat nehrinin adı Sümer dilinde Burununu (Buranun-Buran) olup Akatça'da Purantu (dişilik takısı alınca Purattu), Hurice'de Puranti, Asurcada Purratu halini almıştır. [...]

Buranun'daki *bur* ile Habur'daki *bur* aynı eleman olup büyük bir olasılıkla güçlü, kuvvetli ve kudretli su kaynağı anlamına gelmektedir." (Abdullah Kıran, *Ortadoğu'da su*).

“Cipsilerle (Gypsies) ilgili olarak Sykes şunları yazar: Kökenleriyle ilgili konu çok tartışmalıdır. Bu ilginç topluluk hakkında topladığım ve *kesin* olduğunu düşündüğüm bilgiler şu şekildedir.

İran’da farklı eyaletlerde farklı adlarla tanımlanırlar. Fakat genelde kendilerinden Arapça kökenli *Fiuj* [yaz. Fiyuc, Fûc, Fîc, Fiş, Fuca, Fucha, Fuçen, Fûcur, Feceat, Fayuj, Fugue, Figo, Dunjugog, Tenki, Cengi, Cungeg] olarak söz ederler..

Fârisîler *Kabuli* [Kapılı ?] sözünden bozulmuş olarak en çok *Kaoli*; [*Guli - Koli*] sözünü kullanırlar.

Bunun yanında *Gurbati* sözü de kullanılır. [Makedonya’nın Üsküp şehrinde yaşayan insanların bir bölümüne vaktiyle *Karibanlar / Garibanlar* denmesi (?)]

Azerbaycan’da *Kara-Çi* sözüyle karşılaşırız.

Horasan’da *Krişmal* denir. Bu söz Gheir-i-Shumar’dan bozulmadır [*gayri şumar – sayım dışı olan kişiler* (?)].

Türkiye’de *Chengyani* sözüyle karşılaşırız ki Avrupalıların *Zingari* kelimesine yakındır. [*cheng* > baba veya tanrı; *yâni* > tanrıça].

Bu özellikler kesinlikle İran köylüleriyle ilgili değildir. (H. Field, Fieldmuseum of natural history).

‘Füyuc’ sözünün Farsçada *füzyon* anlamına gelmesi.

‘Feci’ sözünün Türkçede *aniden, birden, birdenbire* anlamına gelmesi.

Başka kaynaklarla konuyu daha da derinleştirmek mümkün olmakla birlikte *Çatal-Burgaz* sözünün *Chat-al Arap* sözünden kaynaklanan bir benzetme olduğu ve burada yaşayan insanların Irak ve İran bölgelerinden göç etmiş kişiler olduğu varsayımına dayandığı söylenebilir.

Batılıların bu yaklaşımı 'kesin bir belirleme olmaktan çok' bir 'yakıştırma' gibi gözükmemektedir.

Anadolu'ya ve Trakya'ya kuzeyden ve güneyden çok sayıda kabîle göç etmiştir.

İran'dan, Irak'tan, Suriye'den, Hint topraklarından, Orta Asyadan ve Tibetten...

Mapuççuların Sümer topraklarından Hindistan'a, Orta Asyaya ve Tibet topraklarına geçmiş olmaları ihtimal dahilindedir.

Trakya'da obalar halinde yaygın bir yerleşim zinciri oluşturan kabileler Hint-Orta Asya kökenli kişiler olmalıdır.

Muhtemelen MÖ 3'üncü yüzyıldan itibaren Orta-Asya ve Hint topraklarından gelip Anadolu'ya ve Trakya'ya yerleşen arkaik tanrı-tanrıça inancına sâhip olan kişiler...

Fenechen, Buda, Şiva, Brahma gibi tanrı ve tanrıçalara tapan insanlar...

Bunların dindar olanlarına Deûtîler, Dâvûdîler veya Dedeler adı veriliyor.

Bir tür kendilerini Tanrı'ya vermiş olan insanlar...

Bu kabîleler Anadolu'da olduğu gibi Trakya'da da neredeyse tüm yerleşim yerlerine Tanrı simgeleri veya kendilerinin özel inanç ve töreleriyle ilgili isimler vermişler.